

Diplomatika

Kategorie diplomatického materiálu

- Listnina
- Mandát
- List
- Aktový materiál
- Úřední knihy

Listina

- Písemnost upravená dle určitých pravidel a vydávající svědectví o právní skutečnosti
- Definiční znak: právní relevance a zpravidla časově neomezená, věčná platnost
- Vnější úprava: ve středověku zpravidla na pergamenu, otevřené, opatřené ověřovacím prostředkem

Vnější a vnitřní znaky

Vnější

psací látka

formát listiny

Inkoust a linkování

písmo

korektury a razury

grafická znamení

ověřovací prostředky

kancelářské poznámky

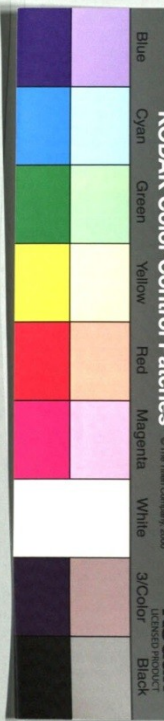
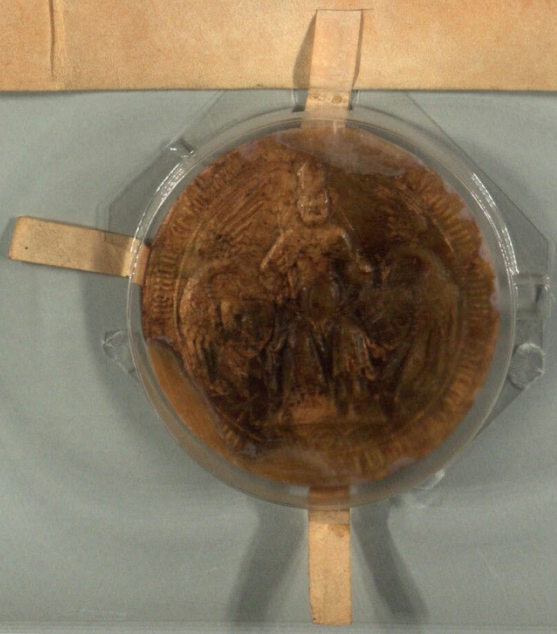
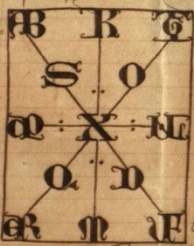
Vnitřní

jazyk

styl

skladba (listinné formule)

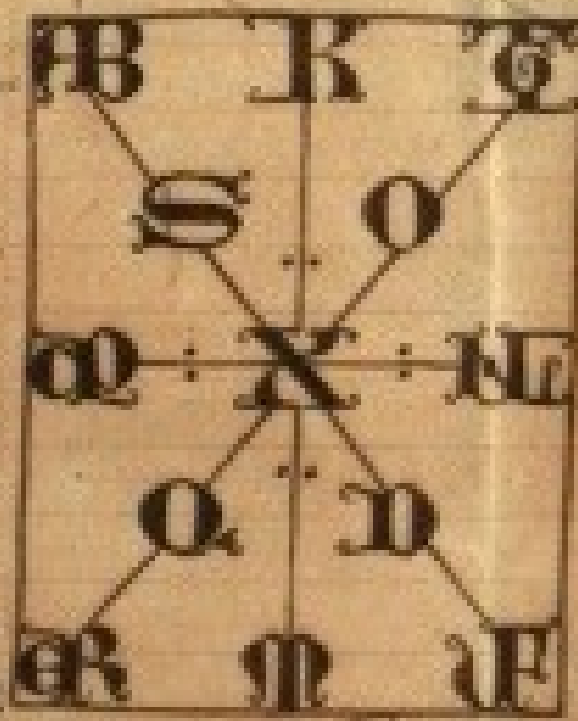
No nomine sancte et individue trinitatis. feliciter amen. **Carolus** quartus diuina fauente clemencia Romanus Imperator semp Augustus et Boem Rex. Notificamus tenore presentium. Quod licet iudicium de consilio volumine sanctorum et consensu nostrorum et Regni nostri Boem Principum et Baronum iura quedam ad memoriam duxerimus et eorum facienda. Sedens quorundam principum ac Baronum precibus. accidente consilio ac expresso consensu in scriptis redacta et in uno volumine fuerit sigillata. prout hoc in notariam et publicam prodite noscitur. Cuius tamen prefati volumine ad iudicium sic presertim fuerit inde confecti. Una cum sigillis eorum appensis fortuito casu fuit igne consumptum. in nichilum redactum. Equam nichilominus tam nos quam prefati principes et Barones iudicia iura seruare non premissimus. nec aliqua super hijs prestitimus iuramenta. et adhuc in iure et principum ac Baronum eorum libere pendelic arbitrio si una ipsa premissibus et iuramentis in talibus oportuno consistere approbare et uallare uellemus. Ad usum hodie non est factum. a nobis uel principibus ac Baronibus antecessoribus. nec a eorum foris publice proclamata. Sedque rone Boem antecessoribus. in idem sed potius solucos esse ac liberos. Quia tam nos quam ipsos sanctos seu dicos volumine olim ut nobis uel ipso in iure et coram. Nos autem principibus et Baronibus bona fide ac ueritate Regia et Regni ac Carone Boem cessante ferui pacifice et ueritate Imperatoris immittimus. et

Carolus quartus Diuina fauente clemencia Romanus Imperator: semp Augustus, et

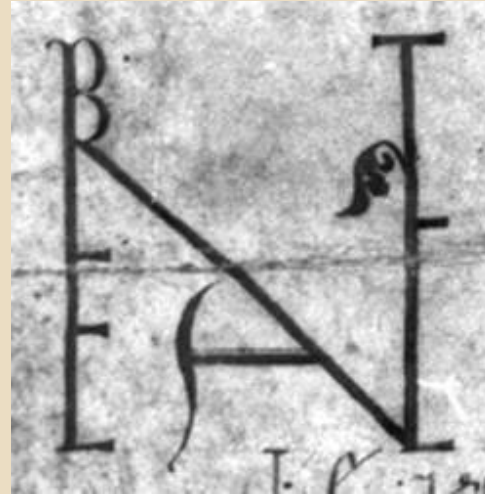
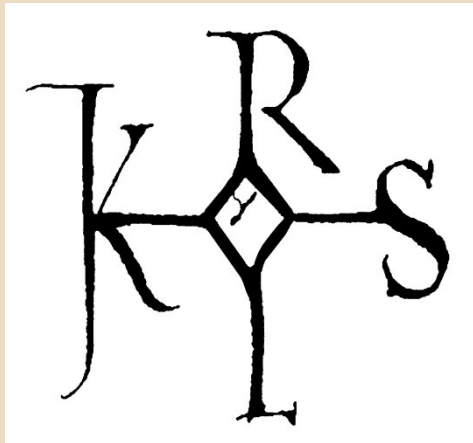
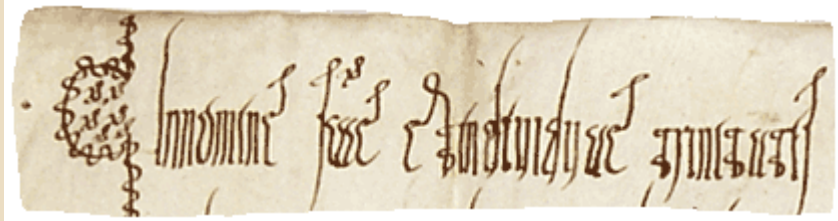
consilio volumine suauia et consensu iudicij ac Regni sui eorum principum et Baronum iudicij
 eorum principum ac Baronum iudicij, audente consilio ac expresso consensu in scriptis redacta
 am videtur mandatum. Quia tamen prefata volumina ad iudicij sicut pfectur fuerat inde confectum
 nichilominus redactum. Et quia nichilominus tam nos quam prefata principes et Barones iudicia iurij
 et adhuc in nos ac principes ac Barones eodem libero pendente arbitrio si iura ipsa iurij
 re uallam. Quod usque hodie non est factum a nobis ut principibus ac Baronibus antedictis dictas iurij
 iudicata fuerunt nec in terris. Quicquid seu

omnes principes ac Barones inde ac Regni ac Co
 rruandam non esse ligatos quilibet ut aseruat
 que ac qui in dictis eant iuribus apprehensi
 ipse ut bonis quocumque parte in ipis iuribus
 debeant ulla unquam tunc quouis modo. Volumine
 iudicium polere quomodolibet uel afferre
 ac iudicij ac successibus suis eorum Regibus
 ac nos ac prefata principes ac Barones ut
 antiquis et assuetis iuribus omni impedimento
 ipis et Dni Dni Karoli quarti Romanorum

foris publice pal
 rone eorum anted
 sed poant felices
 eorum tam nos quam
 seu dicto volumine
 nobis uel ipis in
 Nos cum principibus
 bona fide ac aucto
 et Regni, et Cor
 cessante frui pa
 Imperatoris Imper

Grafická znamení

ego Gerardus indigna abbe de sca maria de bolteria tot qd ead eccle conuenit omib; fidelib; xpi
salute in dno; Notu uob facim; eccliam de blanser eo tenore quo tenebam; nos abbi sce ma
rie de nemore & frib; eid loci concessille p; tuncenlu; iij; calaluu; hruita & iij; hugint; quol
debat nob; in sollempnitate beati Martini singlis annil; p; solue; & tenore uolum; & decum;
ut fr; sub abbe loci p; dicit do seruente; in ppetuu; remota omi; infestatione; a nra; eccla; p; con
ductu; tuncenlu; teneant; & sic am; nro; comuni; assensu; indelicent; habeant;

ego Gerardus indigna abbatilla de sca Maria de bolteria tot qd ead eccle conuenit omib; fidelib; xpi
salute in dno; Notum uob facim; eccliam de blanser eo tenore q; tenebam; nos abbi sce Marie de nemore
& frib; eid loci concessille p; tuncenlu; iij; calaluum; hruita & iij; hugint; quol; debent nob; in sollempn
tate beati Martini singlis annil; p; solue; & tenore uolum; & decum; h; sub abbe loci p; dicit do seruente;
in ppetuum; remota omi; infestatione; a nra; eccla; p; conductum; tuncenlu; teneant; & sic am; nro; comuni;

Kancelářské a příjemecké poznámky

Significandus dei gra Romanoru Rex semp Augustus ac Hungarie Boemie Dalmaacie Croatiae etc Rex Notum facim tenore pncipum dnmis
Et nos anno delibato et dicta nostra scientia János Engelm & Wistow fidei nro dilecto Curiam nram Regiam in Carthoma ppepse
stam ratione veri et legitimi debiti Inquo sibi delibacatur Regia attentis suis seruijs debitorum remansimus In Quadringentis sexagimis
grossoru pragen depucanin et pscipim / gracoise depntamus et prostrubim / pntes Ita videlicet Et nos pfatus Engelm ipmsqz heredes
predictam Curia cum suis annexis agris cultis et incultis pratis pasuis aquis aquarum ve deusibus pntis apolendis stnis ne
meis et alijs suis ptmencijs dnmis eandem tenere habere et possidere debeant quousqz Ipsis pdictas Quadringentas sexagenas nos
tamen vt quidamunqz nos heredes et successores nri
hmoj nostre redemptoi absqz omni difficultate stati
atum n aronibus Chutms Anno domi mille
ne tricesimoquarto Romanoru decimo Bohemie

ARCHIVUM
VERBONENSE
Venatus sic.
A. + + +

Ad mandatum d. d. d. d.
archiepiscopi Verbonensis

Listinné formule

- **Protokol**
  - invokace
  - intitulace (s devoční formulí)
  - inskripce
  - salutace
  - zvěčňovací formule
- **Kontext**
  - arenga
  - promulgace
  - narace (s petiční formulí)
  - dispozice
  - sankce (benedikce x kominace)
  - derogační formule
  - koroborace
- **Eschatokol**
  - subskripce
  - datace
  - aprekace

† C † Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého amen. Poněvadž nemá být to, o čem je vědomost, že bylo zbožně a chvályhodně zařízeno od předchůdců nebo od nich řádně povoleno, královskou štědrostí měněno nebo zmenšováno, nýbrž spíše uchováváno a zvětšováno, proto já, Otakar, který se zve i Přemysl, z boží milosti král český, se svými syny oznamujeme všem, jak přítomným, tak budoucím, že jsme totéž právo a touž ve všem svobodu, kterou povolil náš bratr Vladislav blahé paměti, někdy moravský markrabě, našim milým měšťanům z Uničova, jenž jest Nová ves, v témž městě nebo mimo ně, touž svobodu jsme jim královskou laskavostí kázali štědře povoliti a slavnostně podati v hodnověrné listině. Totiž aby byli povinni z kteréhokoli městiště v dříve řečeném městě, ať malého nebo velkého, platit každoročně na svátek svatého Martina šest denárů a z kteréhokoliv popluží orné půdy čtvrt hřivny stříbra a tři měřice obilí, totiž jednu žita, druhou pšenice, třetí ovsa. Rovněž měšťanům povolujeme, aby byl svobodný les, který dostali k vykácení do třiceti let, z nichž již deset minulo, aby kterýkoli z nich v něm mohl kácet. Dále z královské moci prikazujeme, aby jim byly zachovány svobodné a pokojné hranice jejich újezdu, jak v lesích, tak v polích a pastvinách, prve spravedlivě určené od řečeného našeho bratra markraběte. Také jim povolujeme, aby soudili podle svých zvyklostí všechny viny tak, jak doposud mezi sebou a při sobě soudili z povolení našeho bratra, jestliže by to nebyla těžká a velká vina, která má být právem vyřízena před námi nebo před našimi úředníky. Také týmž měšťanům milosrdně chceme udělití v souhrnu totéž magdeburské právo a tytéž právní zvyklosti, jichž užívali naši měšťané z Bruntálu. K tomu chceme, aby vladařství neboli rychtu, které řečený náš bratr, jak známo, udělil rychtáři Dětrichovi a jeho dědicům, v klidu držel týž Dětrich a jeho dědici, jak jim byla rychta darována. Aby pak toto naše povolení bylo stálé a pevné, utvrzujeme je touto listinou a ochranou naší pečeti, žádající ctihodného otce Roberta, biskupa olomouckého, jenž byl také přítomen, aby připojil svou pečeť k větší pevnosti tohoto povolení; a to také učinil. Stalo se v Brně léta vtělení Páně 1223, indikce 11., rukou našeho notáře Vigberta za přítomnosti mnohých svědků, jejichž jména jsou tato: Zdislav, probošt u svatého Petra v Brně, Konrád, brněnský písař, Štěpán z Medlov, Jindřich, syn Vítkův, a jeho bratr Vítek mladší, Diviš, Svatopluk, Holas, Kojata a Zemislav kasteláni olomoučtí, Bavor, komorník olomoucký, Záviše, Stibor, Veliš, sudí olomoucký, Zpytata, Petr z Lozic a jeho bratr Mikuláš.

Mandát

1437 let 20.

W Sigmund z bohyr milosty Královsky Czeřsarež rozdy rozmnozy cel kysse a vberesty Czeřs ar dical
Wyznawame tiemco listem prede vssemu kaczyn gej rozrye neb atug stysebnim. Za iakovym dore Smol
mzy tinezyn Kudmystich s. gregyn prezyslussen sledm dali, a el gřtych paměrych zapřali Gladutemni qy
uřasfacci z. Chlumcay, nassemu a nasseho Delocu w. Czeřsach, hofey hwezy, tak a el ty omilubey
gessro to nasē qapio s. Wisutym nassemu mařstatem gemu na poelcejemē a zastaly wozymem, a ty
dany rasmege a sřyze seřieday, gemu seřolchse, aby se w tu wos moq me bez preclazy wssedē s
Wazal. Tak zadame a puekabi puezstemu genz nyne gest, neb potom byde a vzeřednkam y gnyem
Wssem nassemu, a Bealobstie nasseho Czeřseho poddanym waczemym mlhym, wuzsme preclazgem
aby seředny psanemu wazpřasfowi, am tomu, nebo tam, gemuznebo gnyzly y on sbe pualbo poruqyl dal
neboli zastakil, a wzem a pozpřamē te bōsy, a gęgęcho puezyslussen, ale ney preclazelt, am tomu
preclazeti dopuffact, ale radse gemu ku potoqnemu pozpřamē radm, i pomozymbly k libosty nasse
wblastim, Dany w. Waze heta s. Nacozemie sına boz yeho, a puezpřel, i wazpřel, i wazpřel, i wazpřel, i wazpřel
a Sazredn o Suty, a dnuw co puofie lit Bealobstiem, nassemu, a vberesty, a wazpřel, i wazpřel, i wazpřel, i wazpřel
a Sedmezyřetnem Czeřseho w Sedminatem, a Czeřsarež sebe Czeřscom Beare.

D. Keleny, J. Gappar, J. Pfeil
Small John Pfeil

List

1433, im 15.

Unser frumlichste Junst zumer Erben dieser Erfinder lieber Freund. Wir
Klugen auch über Herrn Junst von Ellburg und Herrn Wilhelm von Simey
Wey und unser gnädigster Herr der Kung gestanden und geschlossen hat zum
süßer Sache die sich erstrecken aus Blausen hat die gleiche sein in guten an
zustehen lassen, bis auf seiner gnaden in die Land wider zerkunft das der Jun
nun unser Seiten allezeit gern getan hat und seiner Küngeleichen gnaden
gehörig gehorsam und nach gern ebnen darüber die gnade von Ellburg und
gnädigster Herr Kung und uns wider got und wider nicht gerandt und geword
praur haben freudig der erst anerkennet davon gemessen das sie süßeren muß
gnädigster Herr Kung geloben und gehorcht nach gehorsam ebnen und also in guten
ansehen lassen das selben der geme (Simey) sie aber der nicht und der darüber ein
wider ebnen müssen so bitten wir euch das die gedachte zerkunft das Wollen
den frumlichste und auch ordnen der Ersteren ansetzen / Simey an sind
vater tag Junst das die xxxij

Charles Küniger und Junst die
Künstler und die von Ellburg

1433¹⁵
6

CCVI
502

*Am Bild meyer, Nolas Ammerthal
Linger von Deger, Dufour, & fundy, guery
fermudi.*

CCVI

A 2870/19

Aktový materiál

FEDERÁLNÍ MINISTERSTVO DOPRAVY
Na Příkopě 33
PRAHA

40/86-20

Č. 21 533/86-20 **198**

Úřad: 20 Žilínová Cís. tel.: 3171

Vše: Změna stejnojmenné pro
pracovnice ČSA.

Spis předchozí: 122344/46
Miroslav

Spis následující:

Spisy vyřízené zároveň:

LHOTA

Záznamy o oběhu spisu	19/11	20/11	21/11	22/11
	20	20/4	20/4	20/4

Předpisy pro oběh spisů:

Ředitel O 20 *20. 11. 1986*

O 32 *20. 11. 1986*

UVODNĚNÍ: *Tamto*
22. 11. 1986

Ředitel O 20 *20. 11. 1986*

Výpravna
20/4

ULOŽIT 3-8

20. 11. 1986
20/4

Do písařny došlo dne .....
napsal ..... kusů
četl ..... s .....
odesláno dne .....
..... vjprav

Do spisovny došlo dne .....
Spis má ..... ref. .... vlož. .... exhib. .... příl. ....
..... svazků a ..... dalších spisů; z toho je
zvlášť uloženo ..... svazků (kód) *20/4*

1CT 7

CSD - Všeob. 9 601 ČSD (50 101)

Úřední knihy

Pro vnitřní potřebu

- Registra
- Kopiaře
- Formulářové sbírky
- Pomocné knihy
(protokoly, elenchy,
repertáře, ...)

Pro vnější potřebu

- Centrální správy
(desky zemské, desky
dvorské, katastry)
- Církevní správy
(matriky)
- Městské správy
(městské knihy)
- Vrchnostenské správy
(urbáře, pozemkové
knihy) ...

Registra

- Vedena v kanceláři vydavatele
- Záznamy o dokumentech vydaných kanceláři
- Papežská registra-soustavně od konce 12. století
- Císařská registra doložena za Jindřich VII., nejstarší dochované svazky z doby Ludvíka Bavora
- Česká královská registra: -zlomek z roku 1312
-výpisy z královských register

Handwritten Latin text from a medieval register, with several marginal notes in German. The main text discusses legal matters, inheritance, and the rights of various parties in a jurisdiction.

Marginal notes in German:

- Top left:** In... (faint)
- Left margin 1:** In dem... (faint)
- Left margin 2:** In dem... (faint)
- Left margin 3:** In dem... (faint)
- Bottom left:** In dem... (faint)

Kopiář

SIGISMUNDVS ROMANO
RVM ET BOEMOR REXY
NAM VILLAM DICTAM B
ROD CVM SILVA OCHOS
SIE EVIDAM WLACH DE
KRSOW CAUSA PROTECTI
ONIS ET PRO 130 SECA
GENIS GROSSORY, MANDA
VIT POSSIDERE DONEC
SIBI FVERIT SVMPSOLV
TA ASE VEL SUCCESSORIB

114. Nos Sigismundus Dei gra Romanorum Rex Im
per Augustus ac Vngarie, Boemie, Dalmatie, Croatiae
&c Rex. Memorie Commendans tenore presentium
Significan quibus expedit vniuersis Quod nos quondam
Villam BROD vocatam Monasterij de Sadrub simul
cum omnibus suis prouentibus quibuslibet iuris ut patet
& legitimis ad eandem villam de iure spectantibus cum ple

233
no domino eiusdem ville & silua Ochossye Fide
libo nris Wlach de Kyslow cum fratre tum causa tu
tele Protectionis & conserationis huiusmodi ville. Tum
denim pro centum & triginta sexagenis grossis Boem
calentem, quibus ipsis pro seruicio ipsorum per ipsos cum
quinque armatis conseruato. Ita data presentium usque
annualem eiusmodi reuolutionem in loco ubi nra Ma
iestas eisdem mandauerit nobis exhibendo perhibemur
obligari pignori duram obligando imo obligando
& impignorando per presentis. Ita tamen quod quoniam
doctores nri aut nri Successores Reges ut puta Boe
mie vel alij quorum interfuert de pramissa Summa pec
cunie eisdem Wlach & fratri eisdem ac heredibus suis
satis fecerint vel satis fecerint ex tunc ipsi aut ipsorum
heredes rehabitis pramissis pecunie Summe eandem
villam BROD simul cum antedictis omnibus suis proue
tibus utilitatibus quibuslibet ducto Mennio de Sadrub
sine omni difficultate remittere & resignare debent &
teneantur. Et quis prius litteras cum eorum Wlach
& fratre sui bona voluntate habuerit, illi sui Compe
tit

Kopiář

- Veden v kanceláři příjemce
- Obsahuje opisy obdržených dokumentů

Formulářová sbírka

- Vzorník dokumentů někdy s vynecháním konkrétních údajů
- Soukromá kancelářská pomůcka

Zemské desky

Desky zemské

- Půhonné (libri/quaterni citationum)
- Trhové (libri/quaterni contractuum)
- Zápisné (libri/quaterni obligationum)
- Památné (libri/quaterni memoriarium)

Desky dvorské

- Týkají se osob v lenní závislosti
- Podobná struktura jako u desk zemských
- Desky dvorské provolací (libri proclamationum)

Katastr

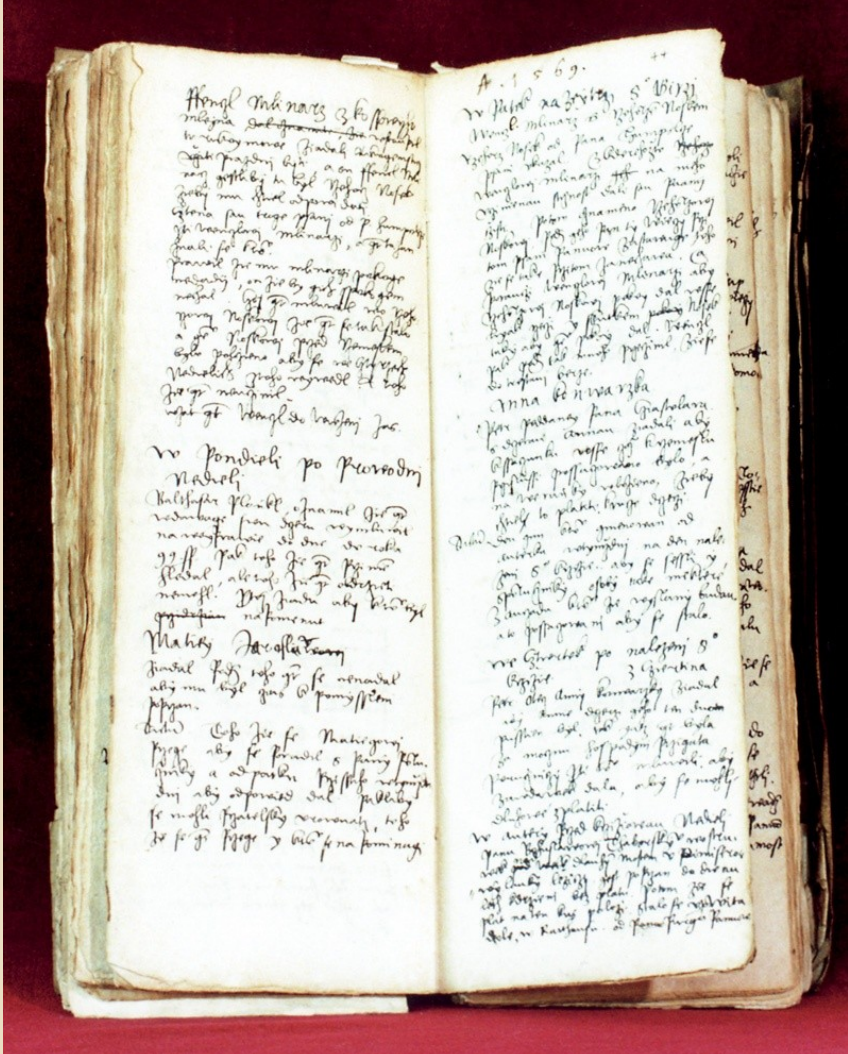
- Soupis půdy podrobené dani
- V novější době doprovázen mapovými podklady
- Berní rula, tereziánský, josefinský

Matriky

Geburtsort von ao 1811		Geburtsort		Mutter		Vater	
Nepomuk		Nepomuk		Mutter		Vater	
24	31	Witold	II I I	Jozef Konecna	Josanna	Witold	Josanna
25	15	in Ludov. v. P. S. S. S.	II I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
26	150	Margareta	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
8	175	Josanna	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
28		Anna	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
30	66	Josanna	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
1	5	Josanna	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
8	25	Margareta	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
22	7	Josanna	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
26	148	Josanna	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
27	20	Helena	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
13	70	Antea	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
21	23	Josanna	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
3	30	Margareta	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
4	1	Josanna	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
5	40	Josanna	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna

Geburtsort von ao 1811		Geburtsort		Mutter		Vater	
Nepomuk		Nepomuk		Mutter		Vater	
49	11	Antea	II I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
49	100	Anna	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
20	8	Jacob	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
31	25	Josanna	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
24	66	Margareta	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
2	20	Josanna	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
3	36	Matthias	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
6	25	Josanna	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
23	40	Frank	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
24	102	Leonad	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
5	62	Margareta	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
17	26	Joseph	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
22	42	Margareta	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna
23		Josanna	I I I	Josanna	Josanna	Josanna	Josanna

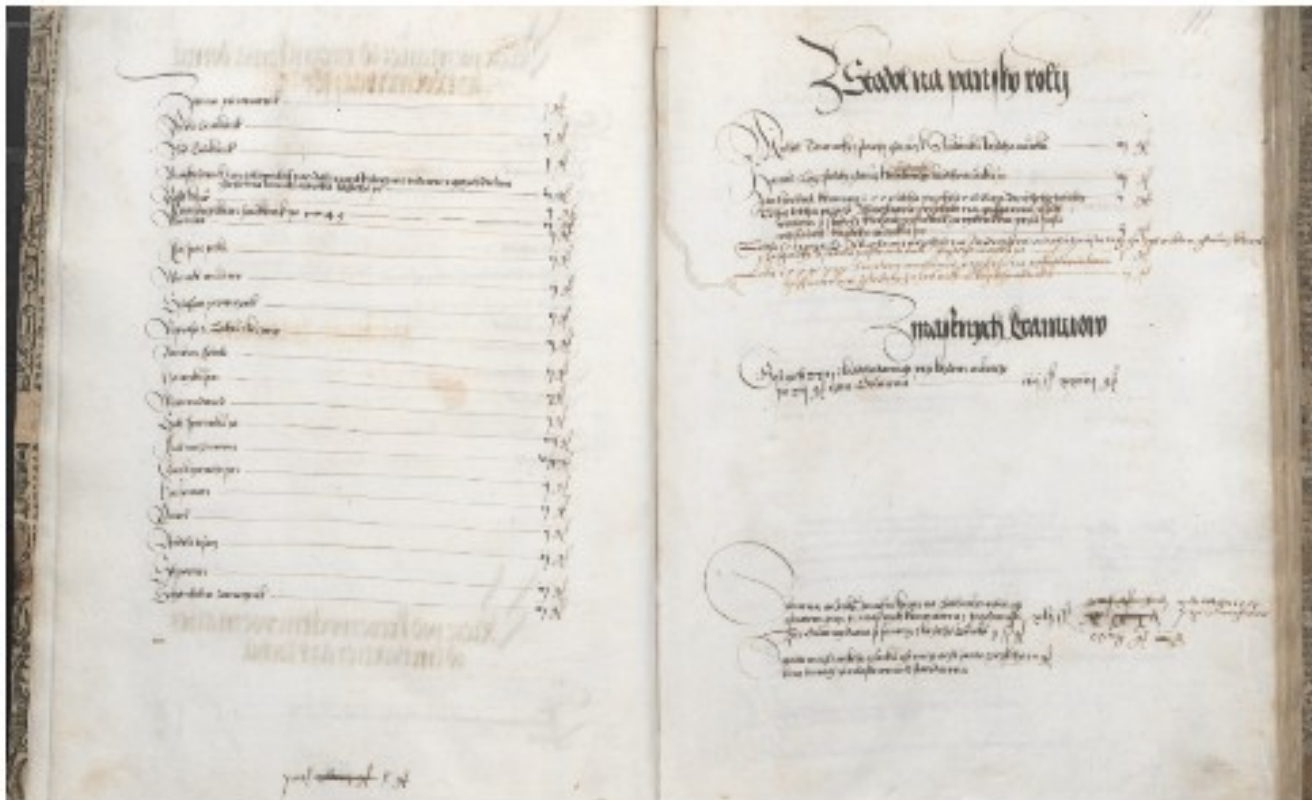
Městské knihy

- Knihy pamětní
- Knihy městské správy
  - knihy finanční (berní knihy, účetní knihy)
  - kancelářské (formuláře, kopiáře, registra, knihy privilegií)
- Knihy městského soudnictví
  - agenda civilní (sporná i nesporná)
  - trestní.
- Veřejnoprávní knihy
  - knihy sirotčí (ochranná práv sirotků)
  - špitální knihy
  - knihy kostelních záduší.

Urbář

Urbář

- Obsahuje předpis dávek vybíraných vrchností od poddaných

Pozemkové knihy

- Knihy sloužící pro evidenci vlastnictví

Formy dochování diplomatického materiálu

- Originál
- Koncept
- Opis
  - prostý
  - ověřený (vidimus, confirmace)

Zpřístupňování diplomatického materiálu

- <http://monasterium.net/mom/fonds>
- Ediční zpřístupnění
- [KRMÍČKOVÁ, Helena, *Edice středověkého diplomatického materiálu*. Brno 2014.](#)
- [Czech mediaeval sources on-line](#)

K dalšímu studiu:

ŠEBÁNEK, Jindřich; FIALA, Zdeněk; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Česká diplomatika do r. 1848*. Praha : SPN, 1971.